

Lesson study

Werken aan een professionele leergemeenschap

Practoraat MBO College Airport, Rosa Jongbloed

Hoofddorp, augustus 2017

Inhoud

Inhoud	1
Aanleiding.....	2
Onderzoeksopzet	3
Opbrengsten.....	5
Uitdagingen	8
Voorwaarden.....	8
Conclusies en aanbevelingen	9
Literatuurlijst.....	10

Aanleiding

Het ROC van Amsterdam heeft de ambitie om goed onderwijs te verzorgen. In de visie van het Bestuur zijn de medewerkers de bepalende kracht in het verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs en de facilitering daarvan. De medewerkers zijn de spil in het bereiken van een hoge kwaliteit van het onderwijs. Deze visie is de leidraad van het ingezette professionaliseringsbeleid; de factor mens is de sleutelfactor voor het succes van de organisatie. Om de kwaliteit van het onderwijs te verhogen wil het ROC van Amsterdam de talenten van alle medewerkers benutten en geen concessies doen als het om kwaliteit gaat. (Kwaliteitsplan, 2015).

Professionalisering van docenten krijgt dan ook sinds 2012 de volle aandacht in het team Luchtvaartdienstverlening. De visie dat realiseren van goed onderwijs begint bij de docent in de klas, heeft ertoe geleid dat het effectief handelen en de deskundigheid van de docenten hoogste prioriteit heeft in het team Luchtvaartdienstverlening. Deze professionalisering uit zich in het feit dat docenten gestimuleerd worden in het volgen van een PDG/LC scholing, masteropleiding of andere cursussen. Er bestonden echter nog geen professionaliseringactiviteiten waarin het collectief leren van docenten centraal staat en ervaringen rondom lesgeven met elkaar worden gedeeld, terwijl vanuit gesprekken met docenten blijkt dat er wel behoefte is om meer samen te werken. Er heerst een vrij individualistische cultuur binnen het team Luchtvaartdienstverlening: docenten kijken weinig bij elkaar mee en er heerst geen cultuur waarin heel openlijk wordt gesproken over het lesgeven. Zodoende hebben de opleidingsmanagers de ambitie uitgesproken een lerende gemeenschap te creëren. In een professionele leergemeenschap staat collectieve reflectie, het voeren van een professioneel dialoog en verbetering van het werk centraal.

Aandacht is één van de vijf kernwaarden binnen het ROC van Amsterdam. De ambitie van het team Luchtvaartdienstverlening die hieruit voortvloeit is onderwijs verzorgen dat aansluit op wat de student nodig heeft. In het Teamplan Luchtvaartdienstverlening (2015) staat beschreven dat het pedagogische, didactische klimaat zich kenmerkt door een leeromgeving waarin studenten ruimte krijgen om zich optimaal te ontwikkelen. Dit betekent o.a. dat de leerervaringen van de studenten centraal staan i.p.v. "one size fits all". Ondanks deze ambitie laten de resultaten uit de JOB enquête zien dat er nog een verbeteringslag kan worden gemaakt in het aanbieden van uitdagend onderwijs (JOB 2016: word je voldoende uitgedaagd: 2,9 op een schaal van 5; JOB 2014: geen vraag over uitdaging; JOB 2012: uitdagend onderwijs 2,8 op een schaal van 5). Kortom, er kan nog een stap worden gezet in het aanbieden van uitdagend onderwijs dat recht doet aan de verschillen van de student.

Om de dialoog over goed onderwijs te stimuleren, de klaslokalen te openen en uitdagend onderwijs te ontwikkelen dat recht doet aan de verschillen van de student is de professionaliseringsmethodiek Lesson Study in het schooljaar 2015 – 2016 en 2016 – 2017 ingezet in het team Luchtvaartdienstverlening. In opdracht van het Practoraat is er een actie-onderzoek gestart om de effecten van de interventie Lesson Study in kaart te brengen. In dit onderzoek wordt onderzocht of Lesson Study bijdraagt aan:

- Het openen van de deuren van de klaslokalen;
- Het stimuleren van de dialoog tussen docenten over onderwijs;
- Het versterken van de didactische & pedagogische vaardigheden, zodat de student wordt gestimuleerd het beste uit zichzelf te halen en er door docenten recht wordt gedaan aan verschillen tussen studenten.

Onderzoeksopzet

Lesson Study: de interventie

Lesson Study is een professionaliseringsmethode waarbij een team docenten op systematische wijze de eigen lespraktijk bestudeert. De cyclus van Lesson Study is een zich herhalend proces van ongeveer zes bijeenkomsten en bestaat uit de volgende stappen (Goei, Vreeburg & Bosma, 2014): doelen stellen en omzetten in een onderzoeksvraag, de les gezamenlijk ontwerpen, de les uitvoeren en observeren, de les nabespreken en aanpassen, de les nogmaals uitvoeren en nabespreken en ten slotte het evalueren van de Lesson study cyclus.

De eerste stap, het vaststellen van een gezamenlijke doel richt zicht op het doen van onderzoek in de eigen lespraktijk, naar instructie en het leren van studenten. Het doel is dus niet 'de perfecte les'. Tijdens het ontwerpen van de les wordt de klas in drie niveaugroepen ingedeeld en worden de instructies afgestemd op de verschillende groepen (Goei, Vreeburg & Bosma, 2014). Uit ieder van deze drie niveaugroepen wordt één 'case-student' gekozen, die de groep vertegenwoordigt. Tijdens de lesvoorbereiding worden de specifieke onderwijsbehoeften van deze studenten expliciet besproken, waardoor er meer door de docent op gefocust wordt dan in de dagelijkse praktijk gewoonlijk is (Dudley, 2013).

De ontworpen les wordt door één van de docenten gegeven en de andere docenten observeren de les. De focus ligt hierbij op het leren van de student. Het samen bestuderen van een gezamenlijke ontwikkelde les, specifiek gericht op wat de instructie doet met de studenten, geeft waardevolle inzichten in het leren van individuele studenten in de klas. De les wordt aan het eind klassikaal geëvalueerd en de drie 'case-studenten' worden geïnterviewd. Tijdens de nabespreking van de les worden de observatiegegevens en de feedback van de studenten gebruikt, zodat de les kan worden herzien. De herziene les wordt door een andere docent uit het Lesson Study gegeven en de andere docenten observeren de les opnieuw. Deze les wordt tevens nabesproken en bijgesteld. In de laatste bijeenkomst bespreken de docenten wat zij hebben geleerd van elkaar en welke nieuwe inzichten zij hebben opgedaan over het leren van de studenten. Tot slot bepalen zij met elkaar een nieuw doel voor een volgende Lesson Study cyclus.

- In het schooljaar 2015-2016 is op de afdeling Luchtvaartdienstverlening een pilot met één Lesson Study team SLB gestart. Deze docenten hebben twee cycli van Lesson Study doorlopen, onder begeleiding van een procesbegeleider. De procesbegeleider is verantwoordelijk voor het reguleren van het verloop van de sessie en het waarborgen van de veiligheid binnen het team.
- In het schooljaar 2016-2017 zijn drie Lesson Study teams gestart. Lesson Study werd ingezet op Frans/Duits, rekenen en THEMA. Elk Lesson Study team heeft twee cycli van Lesson Study doorlopen en zijn begeleid door een procesbegeleider. De rol van procesbegeleider is vervuld door drie docenten uit het team Luchtvaartdienstverlening, waarvoor zij in het schooljaar 2016 – 2017 de opleiding tot procesbegeleider aan de Vrije Universiteit hebben gevolgd. Daarnaast is er voor het Lesson Study team Frans/Duits en rekenen een vakdidacticus van de Vrije Universiteit ingeschakeld, die een adviserende rol met betrekking tot de vakinhoudelijke didactische aspecten van de lessen had.

Eén Lesson Study cyclus bestond uit zes sessies van 90 minuten. De sessies waren opgenomen in het rooster van de docenten en vonden wekelijks plaats op een ochtend of middag. Voor de inhoudelijke invulling van de sessies is het Handboek procesbegeleiders Lesson Study Plan van Goei, Vreeburg en Bosma (2014) als leidraad gebruikt. De sessies waren als volgt gepland:

Sessie 1: de keuze van een lesonderwerp en een les bedenken met de focus op de student.

Sessie 2: de onderwijsbehoeften in kaart brengen en het plannen van de les.

Sessie 3: het Lesson Study lesplan maken voor de onderzoeksles.

Sessie 4: het geven van de onderzoeksles en het nabespreken en herontwerpen van de les.

Sessie 5: het geven van de onderzoeksles en het nabespreken van de les.

Sessie 6: De evaluatie op de Lesson Study cyclus als geheel.

Onderzoeksgroep

Schooljaar 2015 – 2016

- 1 Lesson Study team SLB: vier docenten

Schooljaar 2016 – 2017

- 1 Lesson Study team THEMA: vier docenten, waarvan één docent in het schooljaar 2015 – 2016 mee deed aan LS.
- 1 Lesson Study team Frans/Duits: vier docenten
- 1 Lesson Study team rekenen: vijf docenten, waarvan drie docenten in schooljaar 2015 – 2016 ook meededen aan LS.

Typering onderzoek en instrumenten

Dit onderzoek is een kwalitatief, participatief actie-onderzoek. Er is vanwege het geringe aantal deelnemers aan dit onderzoek gekozen voor een kwalitatief onderzoek. Kwalitatieve elementen van dataverzameling zijn het meest passend om de effecten van Lesson Study inzichtelijk te maken. Hiervoor zijn verschillende instrumenten gebruiken, te weten:

- Feedbackformulieren voor de studenten na afloop van elke onderzoeksles.
- Reflecterend groepsgebesprek in de Lesson Study teams: tijdens de laatste sessie (6) van een Lesson Study cyclus bespreken de participanten de opbrengsten met elkaar.
- De tussenevaluatie bijeenkomst: in maart 2017 heeft er een tussenevaluatie plaatsgevonden met de participanten en de opleidingsmanagers van de afdeling Luchtvaartdienstverlening.
- Open interviews met de participanten over de opbrengsten van Lesson Study na afloop van de twee Lesson Study cycli in mei/juni 2017.

Opbrengsten

De uitkomsten van het onderzoek worden in dit hoofdstuk beschreven. Er wordt antwoord gegeven op de vraag of Lesson Study heeft bijgedragen aan de vooraf gestelde doelen:

- Het openen van de deuren van de klaslokalen;
- De dialoog over onderwijs stimuleren;
- Het versterken van de didactische & pedagogische vaardigheden van de docenten, zodat de student gestimuleerd wordt het beste uit zichzelf te halen en docenten recht leren doen aan verschillen tussen studenten in de les.

Opent Lesson Study de deuren van de klaslokalen?

In zowel de tussentijdse evaluatie als de individuele gesprekken met de docenten wordt duidelijk dat het bij elkaar meekijken als zeer waardevol wordt ervaren. Docenten benoemen dat zij dit heel belangrijk vinden en zijn van mening dat dit bijdraagt aan hun professionalisering en aan het onderlinge vertrouwen binnen het team.

“Voor mij zit de winst in het delen van ervaringen. Dat je een veilige omgeving creëren waarin iedereen zijn ervaringen durft te delen. Ik merk nu ook dat docenten heel zenuwachtig zijn tijdens de onderzoekslessen. Blijkbaar zijn we dat niet gewend om in de keuken te laten kijken..” (Reinoud)

“Met Lesson Study word je eigenlijk gedwongen om bij een ander te gaan kijken.. en het is wel veilig voor de mensen die niet zo stevig in hun schoenen staan. Je wordt namelijk niet beoordeeld op de les, omdat er voornamelijk op de student wordt gelet en je hebt de les samen gemaakt, waardoor je gezamenlijk verantwoordelijk bent.” (Ilonka)

De docenten erkennen dat zij normaal gesproken weinig tot geen tijd vrij maken voor lesbezoeken. De afgelopen tijd hebben zij echter ervaren dat dit zeer nuttig is. Zodoende geven enkele docenten aan van plan te zijn om in de toekomst vaker bij elkaar te gaan meekijken. De docenten verwachten dat het bij elkaar meekijken gemeengoed wordt door Lesson Study en dat er op lange termijn meer openheid zal ontstaan. Het delen van successen, maar ook de onzekerheden over het lesgeven draagt bovendien bij aan het creëren van een veilige omgeving.

“Het docentschap is een eenzaam beroep, je krijgt alleen soms feedback van leerlingen. Tijdens Lesson Study krijg je bevestiging dat sommige dingen moeilijk zijn. Je krijgt ook positieve bekrachtiging, dat is fijn en geeft zelfvertrouwen.” (Petra).

“Het heeft me bevestigd dat collega’s met dezelfde problemen worstelen als ik” (Friederike)

De docenten uit de vakgroep rekenen hebben door Lesson Study besloten dat zij de lesinhoud transparanter voor elkaar willen maken. Concreet hebben zij gezamenlijk lesplannen, inclusief lesdoelen voor het schooljaar 2017 – 2018 ontwikkeld, zodat zij meer op één lijn zitten. Misschien openen zij nog niet letterlijk ‘de deuren voor elkaar’, maar zij zetten zeker een grote stap richting meer openheid en transparantie.

Brengt Lesson Study de dialoog over onderwijs op gang?

Alle participanten geven aan dat zij de dialoog over het onderwijs tijdens de Lesson Study sessies zeer waardevol vinden. De dialoog biedt steun, stimuleert het geven en ontvangen van feedback en geeft de docenten nieuwe inzichten en ideeën over het lesgeven. Docenten worden tijdens Lesson Study aangezet om met elkaar in gesprek te gaan over het leren van de student, het lesgeven, maar ook over hun eigen overtuigingen ten opzichte van de studenten en zichzelf als docent. Door de rekendocenten werd meerdere keren benadrukt dat aanwezigheid van vakdidacticus van de VU zeer nuttig was en heeft gezorgd voor veel verdieping in de dialoog.

“Ik vind het fijn om met collega's te kunnen sparren over een les. Hoe pakken we het aan, welke ideeën spelen er bij de rest en hoe ervaren de studenten de les nu echt? Je leert heel veel van elkaars aanpak en kunt dit ook weer meenemen in je gewone lessen.” (Ilonka)

“Ik vond het samen creëren van de les en dan uitvoeren, verbeteren echt wel invloed hebben. Het zet me aan het denken over wat doe ik en waarom ik dingen doe.” (Cynthia)

“De tijd die je ervoor hebt om met elkaar te zitten, dat geeft zoveel rust. Dat je kunt voorbereiden en kunt nabespreken op een heel ander niveau dan dat je normaal gesproken een les zou ontwikkelen.” (Jennifer)

Enkele docenten merken dat zij door de samenwerking binnen Lesson Study, nu ook buiten de sessies om sneller advies vragen aan collega's. Tevens valt het de docenten op dat zij met collega's nu ook iets meer dan voorheen spreken over nieuwe dingen die zij uitproberen in de les, bijvoorbeeld het toepassen van bepaalde elementen uit de onderzoeksles bij een andere klas.

Op lange termijn zou Lesson Study ruimte kunnen bieden voor het ontstaan van ideeën over onderwijs vanuit het team en kunnen bijdragen aan het ontstaan van een gezamenlijke visie op onderwijs.

“Je gaat door Lesson Study op een andere manier naar je lessen kijken. We voerden gesprekken over wat wij eigenlijk een goede les vinden, wat uitdagend onderwijs is en wat dit voor ons betekent als docent” (Mirjam)

Draagt Lesson Study bij aan het versterken van de didactisch een pedagogische vaardigheden van de docent?

De docenten zijn zich bewuster geworden van hun didactisch, pedagogisch handelen en hun leerpunten hierin. Na het doorlopen van de Lesson Study cycli geven de docenten aan meer na te denken over de verschillende onderwijsbehoeften van studenten. Docenten zijn anders naar klassen gaan kijken en hebben nu meer oog voor het individu in de groep en zijn/haar onderwijsbehoeften, waardoor zij de studenten beter kunnen bedienen. Docenten geven aan studenten nu minder te veroordelen naar aanleiding van hun gedrag maar meer na te denken over wat zij nodig hebben en proberen hier langzamerhand op te anticiperen.

“Lesson Study maakt je bewust van zoveel type studenten en zoveel verschillende behoeften. Voorheen zag ik de klas als één geheel en nu zie ik 27 individuele studenten, met allen hun eigen behoeften.” (Scarlet)

“Ik word me ervan bewust dat een student een behoefte heeft in zijn benaderingswijze” (Nicolas).

Eenzijds hebben de docenten ervaren dat differentiëren niet zo ingewikkeld hoeft te zijn. Met al een paar kleine aanpassingen in het lesplan kan er beter aangesloten worden bij de diversiteit in de groep. Anderzijds geven de docenten aan dat zij zich bewust zijn geworden dat hier nog grote stappen in gezet moeten worden. Door de hoeveelheid aan dingen waarop zij moeten lessen tijdens de les, wordt dit nog steeds als lastig ervaren en hebben docenten het gevoel hier nog een tool in te missen.

“Ik word bewuster van hoe leerlingen in elkaar steken en wat zij nodig hebben, maar er echt daadwerkelijk iets mee doen lukt nog niet. Dat vind ik nog best wel lastig.” (Emmy)

Het inschatten van de onderwijsbehoeften vind ik nog steeds heel moeilijk. Ik ga er wel wat meer over nadenken, maar vind het nog wel lastig.” (Cynthia).

Docenten zijn tot nieuwe inzichten gekomen over hoe studenten het beste leren. Zo gaven meerdere docenten aan dat zij nu vaker bewustere keuzes maken in bijvoorbeeld de klassenopstelling van het lokaal en vaker activerende werkvormen in zetten, omdat zij tijdens de lesobservaties hebben gezien wat de impact hiervan is. Vrijwel alle studenten gaven tijdens de lesobservatie namelijk terug dat zij het erg fijn vonden om actief met hun klasgenoten samen te werken tijdens de les.

Na het bekijken van de feedbackformulieren van studenten werd zichtbaar dat het grootste deel van de studenten de onderzoekslessen als zeer leuk had ervaren. Een klein deel van de studenten gaf zelfs aan dat zij de les uitdagend vond, echter was er ook deel van de studenten die juist nog meer uitdaging wilde. Dit bevestigt het beeld dat de studenten verschillende onderwijsbehoeften hebben en het belang om hier goed naar te leren kijken als docent. Zichtbare effecten van Lesson Study bij de studenten zullen hoogstwaarschijnlijk pas op langere termijn zichtbaar zijn.

Vrijwel alle docenten geven aan dat zij een kritischere houding ontwikkeld hebben ten opzichte van hun handelen. Daarnaast ervaren de docenten ook een verandering in het reflecteren op lessen, zij nemen nu meer de tijd om te reflecteren op hun lessen. Bovendien geven enkele docenten in het Lesson Study team aan vaker gebruik te maken van theorie bij het voorbereiden van lessen.

Deze kritische blik brengt bij sommige docenten ook twijfel en onzekerheid met zich mee. Docenten voelen zich op bepaalde vlakken door Lesson Study weer bewust onbekwaam. Om aan de eigen bekwaamheid te werken, is het nodig om zich eerst bewust te zijn van onbekwaamheid en in te zien hoe het anders of beter kan. Deze resultaten bevestigen dat Lesson study docenten helpt om effectieve manieren van lesgeven te onderzoeken (Goei, Vreeburg & Bosma, 2014).

“Ik ben me er bewuster van geworden terwijl ik voorheen altijd gewoon mijn ding deed en me er totaal niet bewust van was. Ik had ook niet het gevoel dat ik nog veel moest veranderen. . . . en ik begin nu toch wel te merken dat dat misschien wel goed zou zijn.. en dat is toch meestal wel een eerste stap naar verandering.” (Petra).

“Ik neem meer de tijd om over lessen na te denken. Aan de ene kant is dat prettig, maar het maakt me ook onzeker. Het geeft me het besef dat het nog lang niet perfect is. Het is misschien nog iets eens goed genoeg, laat staan perfect.” (Jennifer).

Uitdagingen

Gedurende de implementatie van Lesson Study in het team Luchtvaartdienstverlening zijn verschillende uitdagingen aan het licht gekomen.

- De grootste uitdagingen van Lesson Study is het organiseren van tijd en ruimte. De gemiddelde tijd die één docent nodig heeft is ongeveer 20 uur per Lesson Study cyclus. Eén Lesson Study cyclus bestaat uit zes sessies van 90 minuten en daarnaast worden er twee onderzoekslessen van 90 minuten ingeroosterd, waarbij alle docenten uit het Lesson Study team aanwezig zijn. De opleidingsmanagers ervaren Lesson Study als een zeer tijdrovende methodiek die een grote impact heeft op het rooster. Docenten noemen de tijdsinvestering en het inroosteren van de sessies ook als nadeel van Lesson Study. Dit is echter in mijn optiek geen valide argument om niet verder te gaan met deze interventie. Wouter Hart zou zeggen dat systemen ondersteunend, in plaats van leidend moeten zijn. Deze visie wordt onderschreven door het ROC van Amsterdam, in het Kwaliteitsplan (2015) wordt tenslotte ‘Verdraaid goed onderwijs’ als rode draad genoemd. Dat wil zeggen: *‘Minder het voldoen aan de kaders als drijvende kracht maar meer de kansen die onderwijsteams de student kunnen bieden. Dit zonder de kaders uit het oog te verliezen, die hebben betekenis, maar zijn niet primair leidend voor het onderwijzen.’* (Kwaliteitsplan, 2015). De bedoeling van Lesson Study is een professionele lerende gemeenschap creëren, waarin collectieve reflectie, het voeren van een professioneel dialoog en verbetering van het werk centraal staat. Vanuit het uitgangspunt: ‘goede onderwijskwaliteit staat of valt met het werken met goede mensen’, pleit ik dan ook voor het faciliteren van voldoende tijd en ruimte.
- Op het eerste gezicht lijkt Lesson Study een eenvoudige professionaliseringsmethode voor docenten. De eenvoud van Lesson Study nodigt docenten echter alleen uit om samen lessen te ontwikkelen, zonder daarbij een onderzoeksdoel centraal te stellen en een kritische, onderzoekende houding aan te nemen. De procesbegeleiders ervaren dat docenten moeite hebben met het stellen van kritische vragen aan elkaar en merken op dat docenten niet gewend zijn om onderzoek en literatuur te raadplegen, terwijl dit van essentieel belang is voor de verdieping in de Lesson Study cyclus. De uitdaging is dan ook het leren van de docenten doelgericht en betekenisvol te maken. Het is van belang docenten te laten inzien wat het onderzoeken van hun werk voor hun leren kan betekenen en nóg belangrijker, de docenten leren hoe ze hun eigen leerrendement kunnen vergroten.

Voorwaarden

Hieronder wordt een aantal voorwaarden/succesfactoren genoemd voor het slagen van het toepassen van Lesson Study in een lerende schoolgemeenschap:

- Het is aan te raden om te starten met docenten die nieuwsgierig, onderzoekend en gemotiveerd voor zijn om deel te nemen aan Lesson Study en er tevens ook het nut van inzien.
- Een essentiële voorwaarde voor de uitvoering van Lesson Study is dat de directie zich gecommitteerd heeft aan de uitvoering van de Lesson Study cyclus. De schoolleiding is in de randvoorwaardelijke sfeer nodig voor de financiering, het creëren van tijd en de aanpassing van roosters. Het is ook belangrijk dat de schoolleiding Lesson Study waardeert om wat het kan betekenen voor de school.
- Afhankelijk van de expertisen en behoeften van de deelnemers uit het Lesson Study team, kan het goed zijn om externe ondersteuning te organiseren. De externe expertise kan betrekking hebben op verschillende gebieden: het begeleiden van het proces, het vak, (vak) didactische en/of pedagogische expertise.

Conclusies en aanbevelingen

Uit dit onderzoek kan worden geconcludeerd dat Lesson Study een bijdrage levert aan het openen van de deuren van de klaslokalen en het stimuleren van de dialoog tussen docenten over onderwijs. Lesson Study is in de ogen van de docenten een waardevolle professionaliseringsmethode die tegemoet komt aan de behoefte vanuit het team om meer van en met elkaar te leren. Bovendien ligt de uitvoering van Lesson Study in lijn met één van de speerpunten van het professionaliseringsbeleid van het ROC van Amsterdam, namelijk: 'Het versterken van het teamwork; het samen doen. Hierbij is het speerpunt om samen met de collega's betere oplossingen voor problemen in het onderwijs te ontwikkelen.' (Kwaliteitsplan, 2015) Uit de gesprekken met de docenten blijkt dat Lesson Study de samenwerking bevordert. Met elkaar de dialoog voeren over onderwijs kan in mijn optiek tevens een cultuurverandering opleveren in de richting van meer eigenaarschap, verantwoordelijkheid en betrokkenheid bij het onderwijs.

In dit onderzoek komt tevens naar voren dat Lesson Study volgens de deelnemende docenten bijdraagt aan het versterken van hun didactische en pedagogische vaardigheden. Docenten krijgen meer focus op het leren van de studenten, beter inzicht in het leerproces van studenten en ze worden beter in het observeren. Ik veronderstel dat studenten hierdoor beter onderwijs krijgen, waarbij de docent beter in staat is om de instructie af te stemmen op de onderwijsbehoeften van de studenten, waardoor de leeropbrengst op lange termijn hoger zal zijn.

Tot slot sluiten de kenmerken van Lesson Study aan bij wat inmiddels bekend is over succesvol professionaliseren: de docent vervult een actieve rol in een professionele leergemeenschap, de professionaliseringsactiviteit is intensief, langdurig, gerelateerd aan het werk, ingebed in de dagelijkse praktijk, gefocust op een specifiek onderwerp en bestaat uit samenwerkingsverbanden tussen collega's. (Chong & Kong, 2012; Levine & Marcus, 2010; Van Veen et al., 2010)

Aanbevelingen:

- Het voortzetten van de interventie Lesson Study in het team Luchtvaartdienstverlening, zodat het leren in leergemeenschappen als continu en langdurig proces wordt vormgegeven, ingebed in de praktijk.
- I.v.m. de uitdaging tijd onderzoek doen naar mogelijke 'light versies' van Lesson Study
- Lesson Study introduceren in minimaal twee opleidingsteams op MBO College Airport.
- Vergelijkend onderzoek doen naar alternatieve collectieve professionaliseringsmethoden en de opbrengsten hiervan.

Literatuurlijst

Chong, W.H. & Kong, C.A. (2012). Teacher Collaborative Learning and Teacher Self-Efficacy: The Case of Lesson Study. *The journal of experimental education*, 80 (3), 263–283.

Dudley, P. (2013). Teachers Learning in Lesson Study: What interaction-level discourse analysis revealed about how teachers utilised imagination, tactic knowledge of teaching and freshly gathered evidence of pupils learning, to develop their practice knowledge. *Teacher and Teacher Education*, 107-121.

Goei, S. L., Vreeburg, M., & Bosma, T. (2014). *Handboek procesbegeleiders Lesson Study plan*. Amsterdam: Onderwijscentrum Vrije Universiteit Amsterdam.

Levine, T.H. & Marcus, A.S. (2010) How the structure and focus of teachers' collaborative activities facilitate and constrain teacher learning. *Journal of Teacher Education*, 26, 389 – 399.

ROC van Amsterdam. (2015) *Aanloop naar een kwaliteitssprong. Een faciliterend kwaliteitsplan 2015 – 2018*. Geraadpleegd van <https://www.kwaliteitsafsprakenmbo.nl/documenten/rapport/2015/10/kwaliteitsplan-scalda/kwaliteitsplan-roc-van-amsterdam>

ROC van Amsterdam. (2015) *Teamplan Luchtvaartdienstverlening*. Geraadpleegd van https://talnet.sharepoint.com/sites/s4/AirportTeamLDVDocumenten/_layouts/15/WopiFrame.aspx?source=doc=%7BD73E8BA6-D576-4631-95B1-FDA8471374C8%7D&file=18052015%20Team%20LDV.docx&action=default&DefaultItemOpen=1

Veen, K. van, Zwart, R., Meirink, J., & Verloop, N. (2010). *Een reviewstudie naar effectieve kenmerken van professionaliseringsinterventies van leraren*. Leiden: ICLON/Expertisecentrum Leren van Docenten.